

EXPUNERE DE MOTIVE

Considerații introductive. În contextul preocupărilor constante pe plan internațional pentru promovarea metodelor alternative de rezolvare a conflictelor, și în România medierea a devenit, la ora actuală, una dintre temele de bază ale strategiei de reformă în justiție, adoptarea unei reglementări în materie constituind o prioritate a acestei etape legislative.

Gradul de diversificare al relațiilor sociale și economice într-o societate din ce în ce mai complicată, dezvoltarea economică, nașterea unor noi industrii, complexitatea în creștere a tuturor aspectelor vieții cotidiene adaugă noi și noi tipuri de conflicte. Rezolvarea clasică a conflictului, prin încredințarea acestuia organelor justiției și soluționarea pe conceptul câștig-pierdere (învingător-învingut) s-a dovedit că nu constituie întotdeauna cel mai adecvat răspuns, de natură să ofere o soluție tuturor incertitudinilor și dificultăților economice și sociale.

În acest context, medierea, ca modalitate de soluționare a conflictelor, alternativă procesului în instanță, poate constitui unul dintre răspunsurile cele mai adecvate la dificultățile evocate mai sus, contribuind totodată, la degrevarea instanțelor de numeroase cauze.

Desigur că medierea nu este un panaceu; ea își are, însă, locul său, în numeroase tipuri de contencios. Astfel, pe lângă aria conflictelor izvorând din relațiile de familie, care pare domeniul preferat pentru utilizarea medierii, există numeroase tipuri de conflicte sau medii potențial generatoare de conflict în care ideea de soluționare pe cale amiabilă pare mai potrivită decât clasică rezolvare a litigiului: raporturile locative, de vecinătate, coproprietate, succesiuni, executarea obligațiilor asumate prin contract sau orice alt act juridic, conflictele din domeniul comercial etc.

Bucurându-se cam de aceleași avantaje ca și arbitrajul, utilizarea ei permite mutarea centrului de greutate al procesului de pe aspectele privind statutul juridic ori subtilitățile de procedură pe interesele aflate în joc. Mai exact, în cazul medierii, accentul nu cade pe aspectele juridice ale litigiului, ci se urmărește ca părțile, prin discuții și negocieri în prezența mediatorului, să ajungă la o soluție de compromis acceptată de fiecare parte și, bineînțeles, în deplin acord cu legile care interesează ordinea publică și bunele moravuri.

În comparație cu alte proceduri, medierea are avantajul de a oferi rezultate care să fie mai convenabile pentru ambele părți aflate în conflict, care să le satisfacă mai bine interesele și care să fie, prin urmare, mai durabile. În același timp, aceste rezultate pot fi obținute cu cheltuieli mai mici, economie de timp și de „stres”, comparativ cu ceea ce însoțește, în mod obișnuit, procedurile în justiție, cele arbitrale, ori negocierea realizată fără ajutorul specialistului.

În acest context, prezentul proiect de lege, a cărui adoptare este unul dintre obiectivele vizate de Programul legislativ al Guvernului României pe perioada 2005-2008, înscris ca atare și în Planul de acțiune pentru implementarea Strategiei de reformă a

sistemului judiciar 2005 – 2007, urmărește să ofere o reglementare viabilă a medierii, ca modalitate alternativă de soluționare a conflictelor, înscriindu-se în ansamblul de măsuri care să contribuie la creșterea calității actului de justiție prin degrevarea instanțelor de numeroase cauze.

Cadrul legislativ extern. Totodată, proiectul are în vedere necesitatea armonizării legislației interne cu reglementările internaționale în materie, în vederea integrării României în Uniunea Europeană, date fiind preocupările constante ale instituțiilor comunitare europene pentru promovarea metodelor alternative de rezolvare a conflictelor.

Astfel, au fost avute în vedere măsurile luate la nivelul Uniunii Europene menite să conducă la un anumit grad de uniformizare legislativă în acest domeniu, printre care este de menționat **Cartea verde privind medierea în conflictele civile și comerciale (COM 196/2002)**, considerată punct de plecare pentru elaborarea legislației în materie a statele membre, îndrumar al principiilor generale aplicabile procedurilor de mediere. S-a ținut cont la redactarea proiectului și de principiile trasate de *Codul European de conduită a mediatorilor*, precum și de propunerea de *Directivă a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială*.

De asemenea, au fost valorificate rezultatele eforturilor Consiliului Europei în acest domeniu, care și-a asumat un rol particular în promovarea medierii, atât prin dezbaterile și reuniunile organizate pe această temă, cât și prin recomandările adoptate de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei ce promovează medierea în diferite materii. Menționăm *Recomandarea* Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei nr.10/2002 privind medierea în materie civilă, ce constituie un instrument esențial de mare utilitate pentru definirea noțiunii de mediere în general, nu numai în litigiile civile, precum și a principiilor călăuzitoare ale medierii, conturând un model general ce poate fi adaptat la sistemele specifice diferitelor legislații naționale. De subliniat că documentul susmenționat reia și dezvoltă o serie de principii conținute de *Recomandările* Consiliului Europei nr.1/1998 asupra medierii familiale și nr.19/1999 asupra medierii în materie penală.

Aplicațiile modalităților alternative de soluționare a conflictelor în legislația noastră. Ideea unor mijloace facultative de soluționare a litigiilor, alternative procesului în instanță nu este străină sistemului de drept românesc.

Arbitrajul este reglementat de Codul de procedură civilă, în Cartea IV “Despre arbitraj” (art. 340- art. 370³), reglementare ce reprezintă dreptul comun pentru toate formele de arbitraj privat.

Arbitrajul instituționalizat se desfășoară după procedura prevăzută în *Regulile de procedură arbitrală* aprobate de Colegiul Curții de Arbitraj prin Decizia nr. 3 din 10 septembrie 1999 și care au fost elaborate în baza dispozițiilor Codului de procedură civilă - Cartea a IV-a „Despre arbitraj” (art. 340-370³).

Concilierea se desfășoară în condițiile *Regulilor de conciliere facultativă*, puse la dispoziția celor interesați de Camera de Comerț și Industrie a României și care au fost aprobate de Colegiul Curții de Arbitraj prin Decizia nr. 3 din 10 septembrie 1999.

O aplicație a ideii de **conciliere directă** între părți în cazul litigiilor în materie comercială este cuprinsă în *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 138/2000 pentru*

modificarea și completarea Codului de procedură civilă, (art. 720¹ alin. 1 C. pr. civ), cu modificările și completările ulterioare.

Concilierea prealabilă poate fi, totodată, o componentă a procedurii arbitrale în cazul arbitrajului privat voluntar guvernat de normele din Codul de procedură civilă (art.341 alin.2 C.pr.civ face referire la procedura unei eventuale concilieri prealabile).

Nici instituția medierii propriu-zise nu este necunoscută sistemului nostru de drept.

A. Spre exemplu, modalitățile alternative de soluționare a conflictelor puse la dispoziția celor interesați de către Camera de Comerț și Industrie a României au fost completate prin *Regulile procedurii de mediere*, adoptate de *Centrul de Mediere a Diferendelor Comerciale* - structură internă nou înființată în cadrul Camerei de Comerț și Industrie a României și a Municipiului București. Adoptarea acestor reguli, care au intrat în vigoare la data de 1 mai 2003, demonstrează că în practică s-a simțit nevoia aplicării unei noi modalități de rezolvare pe cale amiabilă a conflictelor ivite în relațiile de afaceri, dat fiind faptul că, fiind caracterizată printr-un plus de suplețe și garantând menținerea bunelor relații între părțile implicate după soluționarea conflictului, medierea poate constitui un răspuns mai adecvat genului de litigii născute în sânul mediului de afaceri.

B. În plus, trebuie avut în vedere că legiuitorul – pe lângă dispozițiile speciale din acte normative sectoriale (cum este *Legea nr. 168/1999 privind soluționarea conflictelor de muncă*) – a făcut referire, în diverse reglementări, la *calitatea de mediator, în general*, și – implicit – la *mediere*, sau a făcut trimitere la medierea conflictelor.

Legea nr. 168/1999, cu modificările ulterioare, a introdus, printre modurile de soluționare a conflictelor de interese, procedura de mediere a acestora.

Procedura medierii reglementată de această lege este o procedură specială, de dreptul muncii, cu reguli proprii, competența aparținând unor mediatori numiți anual de ministrul muncii și solidarității sociale, cu acordul Consiliului Economic și Social.

De remarcat că există și alte acte normative care trimit, mai mult sau mai puțin explicit, la un tip de mediere „de dreptul muncii”, care are însă, în majoritatea situațiilor, o natură complet diferită de procedura de mediere în sensul de alternativă la procesul în instanță.

În sprijinul afirmației de mai sus pot fi aduse mai multe exemple. Astfel, art. 5 din *Legea nr. 156/2000 privind protecția cetățenilor români care lucrează în străinătate*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 364 din 4 august 2000, cu modificările și completările ulterioare, se referă la *activități de mediere* a angajării cetățenilor români în străinătate. Art. 7 din *Ordonanța Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare*, aprobată cu modificări și completări prin *Legea nr. 48/2002*, cu modificările și completările ulterioare, face trimitere la mediere (“medierea și repartizarea în muncă”). Art. 35 alin.(2) din *Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 783 din 11 decembrie 2001, cu modificările și completările ulterioare, se referă la *serviciile de consiliere și mediere a muncii* organizate de Agențiile județene de ocupare a forței de muncă în favoarea victimelor traficului de persoane. Capitolul IX din *Legea nr. 705/2001 privind sistemul național de asistență socială*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 814 din 18 decembrie 2001, are titlul de “Comisia de mediere socială”. Potrivit art. 63 din actul normativ susmenționat, *comisiile de mediere socială*, înființate, cu rol consultativ, în fiecare județ și sector al

municipiului București au ca atribuție clarificarea, prin dialog, a punctelor divergente dintre solicitanții, beneficiarii drepturilor de asistență socială și reprezentanții instituțiilor care acordă aceste drepturi. *Legea nr. 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 103 din 6 februarie 2002, cu modificările și completările ulterioare, după ce definește *medierea muncii*, ca fiind “activitatea prin care se realizează punerea în legătură a angajatorilor cu persoanele în căutarea unui loc de muncă, în vederea stabilirii de raporturi de muncă sau de serviciu” (art. 59 alin.(1)), arată, în cuprinsul art. 59-62, în ce constă această activitate. Art. 5 alin.(2) din *Legea nr. 116/2002 privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 193 din 21 martie 2002, reglementează dreptul la consiliere profesională și *mediere* din partea personalului specializat al Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă, prin întocmirea unui plan individual de mediere, drept prevăzut în favoarea tinerilor cu vârste între 16 și 25 de ani aflați în dificultate și confrunțați cu riscul excluderii profesionale. Din analiza art. 43 alin.(1) și (2) din *Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse între femei și bărbați*, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 135 din 14 februarie 2005, rezultă că sesizările, reclamațiile ori plângerile către angajator sau împotriva lui, dacă acesta este direct implicat, formulate de către angajați care se consideră discriminați după criteriul de sex, pot fi rezolvate la nivelul unității prin *mediere*, înainte de introducerea plângerii către instanța judecătorească competentă.

C. Nu este lipsit de interes faptul că există și dispoziții legale „izolate”, referitoare la mediere, cuprinse în diverse legi speciale, cum sunt referirile la calitatea de mediator conținute de *Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat*, republicată, care prevede în art. 15 lit. d) că „exercitarea profesiei de avocat este compatibilă cu (...) calitatea de arbitru, *mediator*, conciliator sau negociator (...) în condițiile legii” sau de *Ordonanța Guvernului nr.79/1999 privind organizarea activității practicienilor în reorganizare și lichidare*, aprobată prin *Legea nr.505/2002*, cu modificările și completările ulterioare, care prevede în art. 8 alin. (6) că „exercitarea atribuțiilor specifice activității practicienilor în reorganizare și lichidare este compatibilă cu funcția de arbitru, *mediator*, conciliator, expert judiciar și de sechestru convențional sau judiciar, în condițiile legii. Cu toate acestea, aceeași persoană nu poate exercita succesiv funcția de arbitru, *mediator* sau conciliator și, ulterior, pe cea de lichidator, decât după trecerea unei perioade de minimum un an, în cauzele privind aceeași societate comercială”.

Totodată, există și alte dispoziții legale care doar trimit la procedura de mediere a conflictelor, cum este, de exemplu, art.13 alin.1 lit. g) din *Legea serviciilor publice de gospodărie comunală nr. 326/2001*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 359 din 4 iulie 2001, cu modificările și completările ulterioare, care înscrie, printre obligațiile autorităților administrației publice locale față de utilizatorii serviciilor publice de gospodărie comunală, și “medierea conflictelor dintre utilizatorul și operatorul de servicii, la cererea uneia dintre părți”.

Numeroasele referiri la mediere, departe de a-i surprinde esența, demonstrează necesitatea configurării coerente a acestei instituții în legislația noastră, prin conturarea

principiilor fundamentale ce stau la baza desfășurării întregii proceduri, precum și a statutului profesiei.

Pornindu-se de la principiile și regulile desprinse din instrumentele internaționale menționate, prezentul proiect a avut în vedere extinderea cadrului legislativ existent, astfel încât medierea să devină o instituție practică și funcțională, aplicabilă unei sfere largi de conflicte.

Structura prezentului proiect de lege. *Proiectul de Lege privind medierea și organizarea profesiei de mediator* este structurat în șapte capitole, astfel:

Capitolul I, intitulat "Dispoziții generale" definește medierea, ca modalitate de soluționare pe cale amiabilă a conflictelor și trasează domeniul de aplicare al acestei proceduri.

În ceea ce privește domeniul de aplicare, în principiu, pot fi supuse medierii orice conflicte în materie civilă, comercială, de familie, în materie penală, precum și în alte materii în condițiile prevăzute de reglementarea propusă.

Nu pot face obiectul medierii drepturile strict personale, cum sunt cele privitoare la statutul persoanei, precum și orice alte drepturi de care părțile, potrivit legii, nu pot dispune prin convenție sau prin orice alt mod admis de lege.

De asemenea, sunt enunțate principiile fundamentale ale acestei proceduri ce vor fi dezvoltate într-un capitol ulterior (*Capitolul V* – „Procedura medierii”), principii axate pe caracterul voluntar al medierii, precum și pe conceptele de imparțialitate, neutralitate și confidențialitate.

Caracterul voluntar al medierii - medierea nu trebuie să fie, în principiu, obligatorie. Se admite pe scară largă că medierea este un mod alternativ de soluționare a conflictelor, pe care fiecare parte trebuie să-l aleagă în mod liber, fără să fie constrânsă în vreun fel (inclusiv prin norma de drept). Există studii care arată că, dacă medierea este impusă, ea poate da naștere unor acorduri care nu sunt, în mod necesar, rodul unei decizii consensuale. Asemenea acorduri sunt susceptibile de a fi mai puțin durabile și, deci, de a nu realiza scopul medierii.

Mai mult, se apreciază că țin de însăși esența medierii caracterul ei voluntar și faptul că părțile însele tind către obținerea unui acord. Dacă acestea refuză ori se simt incapabile de a recurge la mediere, este contraproductiv să se încerce obligarea lor.

Imparțialitatea și neutralitatea: mediatorul este imparțial în raporturile cu părțile și neutru pe tot parcursul desfășurării procesului de mediere.

a. *Imparțialitatea* mediatorului presupune că mediatorul trebuie să conducă procesul de mediere fără părtinire, având, deci, o poziție echidistantă față de părți. Aceasta înseamnă că nu trebuie să favorizeze, prin cuvânt sau faptă, nici una dintre părți, să vegheze tot timpul ca nici o parte să nu fie dezavantajată sau să simtă că este dezavantajată în timpul medierii, evitând cu atenție orice formă de manipulare, intimidare sau amenințare, apariția oricărui dezechilibru de putere fiind străin de însuși scopul medierii. Totodată, este foarte important să nu preexiste nici o relație personală sau profesională între mediator și una dintre părți.

b. *Neutralitatea* mediatorului presupune că acesta nu poate impune o soluție părților și nu le incită în sensul obținerii unui anumit rezultat. Rolul de a se pune de acord asupra unei decizii comune aparține părților, funcția mediatorului fiind aceea de a facilita procesul. Numai părțile pot lua deciziile pe care le consideră potrivite situației lor. Mediatorul nu poate *să hotărască asupra rezolvării conflictului*, așa cum face arbitrul sau judecătorul, ci mediază între punctele de vedere contrare astfel încât ele să devină cât mai apropiate cu putință în scopul eliminării stării de conflict; sau, altfel spus, mediatorul ajută părțile să negocieze pentru ca acestea să ajungă la o înțelegere prin propriile forțe, care are, astfel, toate șansele să constituie o soluție eficientă și durabilă

Confidențialitatea medierii. Medierea este confidențială și respectă viața privată a părților. Mediatorul păstrează secretul informațiilor pe care le obține despre părți în timpul medierii și nu le divulgă decât cu consimțământul expres al ambelor părți. Discuțiile care au loc pe parcursul procesului de mediere sunt confidențiale și nu pot fi utilizate ulterior decât cu acordul părților ori în anumite situații expres prevăzute de lege.

Statutul mediatorului este configurat în *Capitolul II* - "Profesia de mediator", *Capitolul III* - "Organizarea și exercitarea activității mediatorilor" și *Capitolul IV* - "Drepturile și îndatoririle mediatorului".

Mediatorul apare ca un garant al unei etici proprii procesului de mediere, în cadrul căruia imparțialitatea, neutralitatea și confidențialitatea își au locul lor însemnat.

Respectarea exigențelor impuse de aceste principii depinde în mare măsură de modul în care este conceput sistemul de formare al mediatorilor, sistem de natură să asigure calitatea procesului de mediere și o temeinică evaluare a persoanelor ce vor deveni profesioniști în mediere. Potrivit proiectului, pregătirea mediatorului, având un caracter complex, interdisciplinar, ce îmbină cunoștințe de drept, psihologie, sociologie, precum și metode și tehnici specifice, bazate pe comunicare și negociere, se asigură prin organizarea cursurilor de specialitate, după standarde de formare care să garanteze asigurarea tuturor exigențelor.

Pot fi mediatori persoanele cu capacitate deplină de exercițiu având studii superioare și vechime în muncă de cel puțin 3 ani, care se bucură de o bună reputație și urmează cursurile de specialitate pentru formarea mediatorilor. Autorizarea ca mediator, după absolvirea cursurilor de specialitate, se face de către *Consiliul de mediere*.

Mediatorii autorizați sunt înscrși în tabloul mediatorilor, întocmit de Consiliul de mediere și publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I. Datele menționate în tablou pentru fiecare mediator oferă posibilitatea celor interesați să apeleze la mediere să-și formeze o imagine obiectivă a profilului mediatorului, asupra pregătirii profesionale și experienței practice a acestuia.

În vederea organizării activității de mediere, se înființează *Consiliul de mediere*, organism autonom cu personalitate juridică, de interes public, care este alcătuit din reprezentanți ai mediatorilor. Importanța rolului Consiliului în organizarea și controlul profesiei de mediator este oglindită de atribuțiile sale care vizează, în principal, autorizarea și evidența mediatorilor, elaborarea standardelor de formare în domeniul medierii, avizarea programelor de formare profesională în domeniu, aplicarea normelor privind răspunderea disciplinară a mediatorilor etc. Alături de rolul Consiliului de mediere, trebuie precizate competențele prevăzute de Ordonanța Guvernului nr. 129/2000

privind formarea profesională a adulților, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și de Legea nr. 132/1999 privind înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului Național de Formare Profesională a Adulților, republicată, cu modificările și completările ulterioare. În acest sens, autorizarea formatorilor în domeniul medierii, ca și aprobarea standardelor ocupaționale și a programei de formare vor intra în competența autorităților prevăzute de actele normative menționate - Consiliul Național de Formare Profesională a Adulților și comisiile de autorizare județene -, conform reglementărilor din materia formării profesionale a adulților. Autorizarea formatorilor în domeniul medierii include, însă, și avizul Consiliului de mediere cu privire la programa de formare prezentată.

Capitolul V – „Procedura de mediere“ reia și dezvoltă principiile fundamentale ale medierii, care stau la baza desfășurării întregului proces.

Modul de aplicare a acestor principii face să se diferențieze categoric procesul de mediere de orice altă procedură sau mijloc de soluționare a conflictelor, cum ar fi arbitrajul, concilierea sau împăciuirea ori procedura aplicată de comisiile de judecată care au funcționat în trecut. Medierea apare ca o procedură modernă, simplă, rapidă, flexibilă, lăsată la libera apreciere a părților care pot denunța contractul de mediere în orice fază a procedurii.

Declanșarea procedurii de mediere este marcată de momentul semnării contractului de mediere, act ce trebuie să cuprindă anumite mențiuni expres prevăzute, de natură să stabilească pe de o parte, obiectul și limitele medierii și pe de altă parte, obligațiile părților aflate în conflict. Sunt reglementate aspectele privind încheierea contractului de mediere, desfășurarea, precum și închiderea acestei proceduri. Desfășurarea medierii poate avea loc și în prezența avocaților părților sau a altor persoane pe care părțile le invită, de comun acord. La rândul său, când este necesară lămurirea unor aspecte ținând de domenii specializate, inclusiv în cazul în care conflictul supus medierii prezintă aspecte juridice dificile sau controversate, mediatorul poate sau chiar este obligat să solicite avizul unui specialist din domeniul respectiv.

Este de subliniat că înțelegerea la care ajung părțile poate fi supusă verificării notarului public în cadrul competențelor sale generale stabilite de lege ori, după caz, încuviințării instanței de judecată.

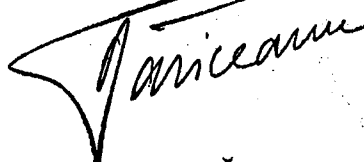
Deoarece medierea poate interveni și în cazul unui litigiu aflat deja pe rolul instanțelor de judecată, procedura de judecată urmează a fi suspendată la cererea părților, în condițiile legii, pe durata medierii. Pentru a încuraja părțile să recurgă la mediere, proiectul prevede restituirea taxei judiciare de timbru și a timbrului judiciar în cazurile în care medierea a condus la încheierea unei tranzacții.

În *Capitolul VI*, dispozițiile de aplicabilitate generală ale proiectului sunt completate cu regulile speciale privind medierea anumitor categorii de litigii, și anume cele referitoare la conflictele de familie și cele privind medierea în cauzele penale.

Capitolul VII conține unele dispoziții finale și tranzitorii.

Față de cele prezentate a fost elaborat proiectul de Lege alăturat, pe care îl supunem Parlamentului spre adoptare.

PRIM - MINISTRU

A handwritten signature in black ink, reading "Tăriceanu", written over a faint circular official stamp.

CĂLIN POPESCU-TĂRICEANU